

Høringssvar fra Norsk Skuespillerforbund

Dato: 15.03.2024

Svarstype: Med merknad

Høringssvar fra Norsk Skuespillerforbund til *Forslag til endringer i åndsverkloven mv. - gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet (EU) 2019/790 og nett- og videresendingsdirektivet (EU) 2019/789*

1. Innledning

Norsk Skuespillerforbund er en fagforening og interesseorganisasjon som organiserer 1600 profesjonelle norske skuespillere. Av disse har ca. 152 fast ansettelse i en teaterinstitusjon. De øvrige arbeider i kortvarige tilsetningsforhold, og stadig flere organiserer og eier sine egne kompanier i det frie scenekunstheltet.

De kortvarige tilsettingsforhold består primært av midlertidige ansettelse hos teatre, produsenter av audiovisuelt innhold og NRK. Slike kortvarige ansettelsesforhold er enten hjemlet i særtariffavtaler etter aml § 14-9 (4) eller i de alminnelige unntaksbestemmelser i aml § 14-9 (2). I det tilfelle skuespillere faller utenfor lovens «arbeidstakerbegrepet» i aml § 1-8 kan de tilsettes som selvstendig næringsdrivende.

Felles for de ca. 90 % av våre medlemmer som er tilsatt midlertidig er at de utgjør en ekstrem fleksibel ressurs for teatrene, produsentene og NRK. Men felles er også at langt de fleste står i en økonomisk usikker posisjon, og må kontinuerlig være på jakt etter det neste jobben. Det stiller dem i en naturlig svak forhandlingsposisjon når de skal forhandle vilkår for lønn, vilkår for ansettelsen – men naturligvis også spørsmål om vilkår for overføring av rettigheter, sml. fortalen punkt 72.

Dette er ikke første gang jeg har takket nei til et oppdrag på grunn av at de tilbyr for lav lønn. Jeg mener ikke nødvendigvis at satsene våre er urimelige i forhold til hva det gir: bruk av person, åndsverk, forarbeid osv. [...] Hva skjer da med nyutdannede som må velge mellom muligheten til å bygge karriere, svikte forbundet og bli underbetalt, eller velge å beholde solidaritet med resten av feltet og dermed miste jobbene som kan være med på å bygge erfaring, CV og nettverk?

(E-post fra et medlem av Norsk Skuespillerforbund mottatt tirsdag den 12. mars 2024)

Den individuelle forhandlingsposisjon kan i noen grad styrkes i form av tariffavtaler for de ulike områder. Men tariffavtaler kan brytes og åpner uansett for individuelt samtykke i forbindelse med overdragelse av visse rettigheter. Endelige binder tariffavtalene ikke uorganiserte teatre, produsenter eller andre/nye aktører som produserer innhold.

Ingen som ansettes på midlertidig grunnlag ønsker at bli sett på som «irriterende», «vanskelig» eller «kranglete». Derfor er det avgjørende for et velfungerende og langtidsholdbart kulturliv i Norge at det er klare og tydelige regler, velfungerende kollektive løsningsalternativer, mekanismer som kan etterjustere avtaler og lavterskel tvisteløsning mulighet. Derfor har Norsk Skuespillerforbund siden EU i 2019 vedtok digitalmarkedsdirektivet med spenning avventet innføringen av harmoniserte regler som skal «provide for a high level of protection for rightholders», fortalen punkt 2.

2. Andre høringssvar mv.

Ikke alt i høringsnotatet fra Kultur- og likestillingsdepartementet kommenteres. Det betyr ikke nødvendigvis at det som ikke kommenteres, tilsluttes herfra.

Norsk Skuespillerforbund er medlem av Kunstnernettverket og av Norwaco, og støtter på generelt grunnlag høringssvaret fra disse organisasjoner.

3. Tekst- og datautvinning (Kap. 3 i Høringsnotatet, DSM art. 3 og 4)

3.1 Implementeringen av artikkel 3 og 4 bør utsettes

Norsk Skuespillerforbund tilslutter seg Kunstnernettverket og andre, som anfører at gjennomføringen av implementeringen av artikkel 3 og 4 bør utsettes.

3.2 Snever og direktivnær implementering og fortolkning

Subsidiært, og for det tilfelle at departementet ønsker å gjennomføre implementeringen av artikkel 3 og 4, foreslår Norsk Skuespillerforbund altyså at departementet anlegger en snever og direktivnær implementering, og ikke minst fortolkning i forhold til definisjonen av «tekst og datautvinning» i artikkel 2, nr. 2 sml. § 50 d.

I høringsnotatet legger departementet til grunn at «generativ KI» (GKI) faller inn under definisjonen.

På side 30, 4. avsnitt i høringsnotatet står det at KI «utfører handlinger, fysisk eller digitalt, basert på tolkning og behandling av strukturerte eller ustrukturerte data, i den hensikt å oppnå et gitt mål» (vår fremhevning). På samme side 5. avsnitt står det at GKI er «en underkategori av KI, som er teknologier som kan lage nye data – som lyd, tekst og bilder – basert på eksisterende data» (vår fremhevning). Mens KI etter Høringsnotatet og vår oppfatting har et iboende «analytisk» element og formål, så er målet for GKI er ikke det «analytiske» men genereringen av nye data.

På ovenstående bakgrunn mener Norsk Skuespillerforbund at direktivets formulering om at tekst og datautvinning omfatter «enhver *analytisk* metode» (vår kursivering) må implementeres i ordlyden lovteksten i § 50 d.

Videre anføres at GKI ikke nevnes noe sted i DSM eller i dens forarbeider, hverken i forbindelse med denne bestemmelse eller annet steds. Årsaken er etter vår oppfatning at spørsmålet om GKI, herunder mulige konsekvensutredninger, ikke ble behandlet i forbindelse med tilblivelsen av DSM direktivet.

I forbindelse med gjennomføringen av DSM direktivet i norsk rett gjennomførte Kultur- og likestillingsdepartementet en innspillsrunde i 2020/2021[1] (pkt. 2.6 i Høringsnotatet). Det ble i relasjon til artikkel 3 og 4 stilt følgende spørsmål;

1. Bør bestemmelsene som skal gjennomføre unntakene i artikkel 3 og 4 også gjelde for fotografiske bilder som har vern etter åndsverkloven § 23, selv om det ikke følger av direktivet?

2. Skal bestemmelsene tolkes slik at eksemplarframstilling og uttrekk til tekst- og datautvinningsformål kan gjøres av alt materiale som er åpent tilgjengelig på Internett?

3. Hvilke type tiltak bør kunne anses som «tiltak for å sikre sikkerheten og integriteten» etter artikkel 3 nr. 3?

4. Innebærer artikkel 4 en rett til å digitalisere materiale for å utføre tekst- og datautvinning?

5. Hvordan kan det etableres en felles standard for tekst- og datautvinning?

Ingen av disse spørsmålene angikk GKI, og naturlig nok omhandlet heller ingen av svarene denne problematikken, jf. pkt. 3.5 i Høringsnotatet. Formodentlig fordi teknologien ikke fantes, eller i hvert fall ikke var almen kjent, i 2020/2021.

Heller ikke spørsmålet om – og i hvilken grad – GKI-systemet gjengir en hel eller delvis eksemplarframstilling av det opprinnelige verk / prestasjon er fraværende både i behandlingen av direktivet i Parlamentet og i høringsnotatet. Når er det en eksemplarframstilling av eksisterende verk/prestasjon, og når mengden av data i utvinningsprosessen stor «nok» til at det som produseres av GKI er noe nytt?

Det vises i den forbindelse til reglene fra SAG-AFTRA hvor det bare kreves samtykke fra en skuespiller «*if more than one specific natural performer's recognizable principal facial feature is used in the described manner (e.g., Performer 1's eyes, Performer 2's mouth)*». Men vil det være det samme i EU/Norge? Og hva med stemmer? Hvordan blir en stemme «reconisable» når den sette sammen med 10, 100 eller 1000 andre (se nedenfor)?

Norsk Skuespillerforbund mener at en vid fortolkning av definisjonen i art. 2, nr. 2 slik at det inkluderer GKI reiser så mange prinsipielle spørsmål samt negative konsekvenser og at departementets har plikt etter utredningsinstruksen til å foreta en grundig vurdering. Det har etter vår oppfatning ikke skjedd her.

Det er ingen tvil om at GKI, uansett DSM direktivets art 3 og 4, vil skape store omveltninger i samfunnet, herunder også for skapende og utøvende kunstnere. Det vises i denne forbindelse til kommentarene fra Kunstnernetverket.

Men Norsk Skuespillerforbund mener ikke det er departements oppgave å akselerere den utvikling ytterligere, tvert om.

3.3 Norske stemmeskuespillere

I det følgende skal Norsk Skuespillerforbund fokusere på en gruppe av rettighetshavere som synes å stå i den umiddelbare frontlinje; stemmeskuespillene. Utrolig mange av våre medlemmer enten lever av, eller supplerer deres inntekt fra oppdrag som stemmeskuespiller til dubbing av utenlandske animasjons-produksjoner, stemme til norske produksjoner, innlesing av lydbøker, radioreklamer og mye annet.

Denne gruppes økonomiske livsgrunnlag eroderes med foruroligende hast. Så sent som den 7. mars 2024 publiserte NRK denne artikkel «*Storytel innfører KI-stemmer: – Kommer til å treffe oss rett i trynet*»[2]. Det er snakk om det svenske Storytel, og deres norske søsterselskap ikke har noen planer om å innføre KI stemmer foreløpig. Men hvor lenge er «foreløpig»? Våre medlemmer er innstilt på dialog og samarbeid med forlagene, plattformene og produsentene for å finne løsninger. Norsk Skuespillerforbund har initiert dialogen med relevante avtaleparter.

GKI skapt på bakgrunn av «eksemplar av verket for tekst- og datautvinningsformål» vil være katastrofal for ethvert forsøk på å finne en løsning i bransjen.

Å fortolke GKI vil slik Norsk Skuespillerforbund ser det også være et så vesentlig inngrep i våre medlemmers enerett at det burde ha vært underlagt tre-trins-testen, jf. Opphavsrettsdirektivet artikkel 5, nr. 5 og Høringsnotatet pkt. 6.5.2.

Ved eksplisitt å holde GKI utenfor definisjonen vil situasjonen etter vår oppfatning være at det være behov for klarering i forbindelse med eksemplarframstilling for tekst- og datautvinningsformål. Slik klarering kunne være en avtalelisensordning som sikre rettighetshaverne rimelig vederlag for bruk av deres prestasjon. Da det neppe vil være mulig at identifisere en stemme blant mange i den ferdige innlesing, må fokus rettes på den eksemplarframstilling som skjer i forbindelse med datautvinningsprosessen.

Det hjelper naturligvis ikke på vår (berettiget) bekymring, når reservasjonsretten i § 50 e, stk. 3 i tillegg fremstår som vanskelig forståelig og/eller gjennomførbar. Videreføres førnevnte eksempel med stemmeskuespillere så overdras retten til at forlaget kan brukes deres innlesing/prestasjon i forbindelse med et bestemt litterært verk ved et samtykke. Det er ikke noen formkrav til et samtykke. Forlaget kan ikke bruke innlesing/prestasjon til å fremstille et annet verk.

Omfatter definisjonen i artikkel 2, nr. 2 GKI vil det karve ut rettighetshavers «samtykke». Velger forlaget å bruke eksemplaret av lydboken til å fremstille en GKI-språkmodell vil stemmeskuespillerens digitale-kopi-stemme, eller i hvert fall en syntetisk stemme skapt ut ifra mange skuespilleres stemme, etter omstendighetene kunne brukes via GKI-språkmodellen til å produsere andre lydbøker.

Dette kan stemmeskuespilleren reservere seg mot i kontrakten med forlaget, jf. pkt. 3.6.5, siste setning i Høringsnotatet («opt-out»). Men i tillegg så må stemmeskuespilleren i kontrakten pålegge forlaget – og forlaget akseptere – at forbeholdet videreføres når det ferdige verk distribueres via internettet ved å bruke en «maskinleselig metode».

Det stilles spørsmål ved om det finnes (effektive) maskinleselige metoder til å forhindre tekst- og datautvinning. Det vil verken neppe heller være mulig for den pågjeldende skuespiller å kontrollere om slik (effektiv) maskinleselige metoder er anvendt, herunder er anvendt av *alle* underlisenshavere, og om den blir respektert av GKI-verktøyene.

Ovenstående vil naturligvis også påvirke skuespillere i audiovisuelle produksjoner i den nærmeste fremtid, en fremtid som altså ifølge SAG-AFTRA allerede er her. Også for den gruppe medlemmer er Norsk Skuespillerforbund i dialog med våre avtaleparter.

3.4 Oppsummering

Omfattes GKI av artikkel 3 og 4 i DSM vil det få katastrofale følger for en lang rekke av våre medlemmer, og det er ikke i tråd med fortalens pkt. 2 og 3.

Norsk Skuespillerforbund oppfordrer derfor departementet til å utsette implementeringen av artikkel 3 og 4 inntil konsekvensene er (bedre) utredet.

Subsidiært oppfordrer Norsk Skuespillerforbund til at departementet i forbindelse med implementeringen av artikkel 3 og 4 *tydelig* begrenser definisjonen i artikkel 2, nr. 2, slik at GKI *ikke* omfattes for å gi bransjen – og opphavsretten – mulighet for å finne løsninger.

4. Bruk av verk i undervisningsvirksomhet (Kap. 4 i Høringsnotatet, DSM art. 5)

Norsk Skuespillerforbund viser til høringssvar fra Norwaco, samt til den bekymring over skoleverkets fallende bruk av penger til innkjøp av opphavsrettslig vernede verk og bruk av ulovlig kopierte verker som Kunstnernettverket gir uttrykk for i deres høringssvar.

5. Vilkår for bruk av verk ved avtalelisens (Kap. 8, DSM art. 12)

Norsk Skuespillerforbund viser til høringssvar fra Norwaco side 6 og 7

Norsk Skuespillerforbund ønsker særlig å fremheve behovet for innføringen av en «vederlagsrett» inspirert av de danske forarbeider (s. 7 i Høringssvaret fra Norwaco). Norsk Skuespillerforbund støtter Norwaco i deres beskrivelse av situasjonen for norske rettighetshavere i norske audiovisuelle produksjoner.

I denne forbindelse henledes departementets oppmerksomhet på pkt. 10.6 i Kunstnernettverkets høringssvar. Som det fremgår av pkt. 10.6 er det streke aktører i bransjen som presser/forsøker å presse rettighetshaverne til ikke å la deres rettigheter forvalte kollektiv. Dette kommer f.eks. til uttrykk i nederst på side 88 i Høringsbrevet;

«I innspillene til Discovery Networks Norway, IFPI Norge, Kabel Norge og TV 2 fremheves blant annet at det er viktig at dette sentrale vilkåret fremgår klart av loven. På denne måte vil hovedregelen om individuell klarering også komme klarere frem».

Som tidligere påpekte vil begrepet «avtalefrihet» for den individuelle rettighetshaver ofte fremstå ganske illusorisk. Den svake forhandlingspart vil kanskje få jobben, men ikke noen økonomisk kompensasjon for det frasagte vederlag. Og det er ikke noe behov for kollektiv klarering eller avtalelisenser hvor alt er totaloverdragelser mot en engangsbetaling, se pkt. 7.4 nedenfor.

Det bemerkes videre at skal avtalelisenssystem fungerer fordrer det at partene *respekterer* og *braker* alternativ tvisteløsningsorgan med særlig kompetanse på området (Opphavsrettsnemda) til løse/avgjøre tvister på en effektiv og rimelig måte, sml. Høringsnotatet pkt. 17.7.4.

Et *velfungerende* kollektivt klareringssystem mener Norsk Skuespillerforbund er essensiell i bestrebelsenes på å bevare det økonomiske livsgrunnlaget til de norske kunstnere, samtidig med at det ikke begrenser den teknologiske utviklingen, sml. pkt. 3 ovenfor og fortalen nr. 3. Norsk Skuespillerforbund mener at avtalelisenssystemet er å foretrekke, men det krever altså at departementet stiller effektive verktøyer til rådighet som kan senke det historisk sett høye konfliktnivå det har vært forbundet med slik klarering i Norge, jf. Høringsnotatet side 275, siste avsnitt.

6. Opphavsrettslig ansvar for tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester («Plattformansvaret»)

Norsk Skuespillerforbund viser til høringssvar fra Kunstnernetverket.

7. Rett til rimelig vederlag og avtalejustering (Kap. 13, DSM art. 18 og Kap. 14, DSM 20)

Norsk Skuespillerforbund har her valgt å slå sammen våre innspill til kapitel 13 og 14 i Høringsbrevet slik vi kan komme med et samlet forslag til ordlyd av § 69.

7.1 Innledning

Det er dessverre ikke unormalt at en skuespiller blir presentert for en «Totaloverdragelse» mot en «engangsbetaling».

«Lønnen som ytes etter Avtalen inkluderer fullt vederlag for overdragelse av rettigheter etter pkt. xx og yy som partene anser som rimelig på avtaletidspunktet»

Ovenstående er hentet fra kontrakt fra en profesjonell, men ikke-tariffbunden produsent. Setningen, som gikk igjen i alle kontrakter uansett avtalt vederlag, dekket over følgende overdragelseav rettigheter;

«Samtlige rettigheter til materialet, verk, prestasjoner eller arbeid beskyttet av åndsverkloven eller annen immateriell lovgivning [...]»

Overdragelse er altså ikke bare begrenset til rettigheter ifølge åndsverksloven man normalt vil forbinde med den skuespillerprestasjon som er sentral i avtalen, men tillegg all *annen* immateriell lovgivning.

Det finnes ingen definisjoner av «rimelig vederlag», men det gjør neppe «vederlaget» mer rimelig at man avtaler, som en forutsetning for å få jobben, at det er den. Særlig ikke i avtaler om en totaloverdragelse som her.

Terskelen for at en skuespiller bringer sin nåværende, og kanskje kommende, arbeidsgiver inn for retten med krav om høyere (rimelig) vederlag er som sagt høy, jf. innledningen til dette høringssvar.

På bakgrunn av ovenstående kan det etter Norsk Skuespillerforbund sin oppfatning stilles spørsmål ved hvor stor den reelle «avtalefriheten» er for den enkelte skuespiller, jf. Høringsnotatet pkt. 13.5.4, 4. ledd, innledning til dette høringssvar samt fortale 2 og 73 i DSM.

7.2 Nåværende § 69

I forbindelse med innføringen av § 69 i åndsverksloven i 2018 skrev departementet følgende i Prop. L 104 (2016-2017), side 238, høyre spalte;

«Når det gjelder Europakommisjonens forslag til avtalejusteringsordning, er det uvisst når og med hvilket innhold et regelverk eventuelt vil bli vedtatt. Uansett vil høringen av forslag til gjennomføring av det kommende EU-direktivet gi anledning til evaluering av bestemmelsen om rimelig vederlag som nå foreslås innført.» (vår understrekning).

7.3 Evaluering

En evaluering av ordlyden av nåværende bestemmelses må ta sitt utgangspunkt direktivet slik det kommer til uttrykk i fortalen til DSM;

- 2 «[...] *provide for a high level of protection for rightsholders* [...]» og
- 73 «[...] *remuneration of authors and performers should be appropriate and proportionate to the actual or potential economic value of the licensed or transferred rights* [...]».

I DSM er det kapittel 3 som omhandler spørsmålet om «rimelig vederlag»;

«Fair remuneration in exploitation contracts of authors and performers»

Slik Norsk Skuespillerforbund overskriften dekker naturligvis *hele* kapittel 3, og ikke bare artikkel 18. Artikkel 18 en delmengde av hva DSM anfører der skal innføres i bestrebelsene på å sike kunstnerne en «fair remuneration». Norsk Skuespillerforbund er derfor ikke enig med departementet i at «rimelig vederlag» og «passende og forholdsmessig» i artikkel 18.1 uttrykker det samme eller er synonyme.

I tillegg finner Norsk Skuespillerforbund at «passende» og «forholdsmessig» synes å ivareta to ulike hensyn»; at vederlaget skal være passende i forhold til rettighetshavers bidrag og det passende vederlaget skal være forholdsmessig i forhold til «actual or potential economic value of the licensed or transferred rights [...]».

Norsk Skuespillerforbund mener ikke bestemmelsen i art 18.1 er avgrenset mot forhold som inntre etter avtaletidspunktet. Tvert om så er det Norsk Skuespillerforbund sin oppfattelse, artikkel 18.1 nettopp tar inn forhold som inntre *etter* avtaletidspunktet. «*[The] actual or potential economic value of the licensed or transferred rights [...]*» må derfor vurderes forholdsmessig ut ifra utnyttelsen av verket.

Dette synspunkt underbygges også av at ordlyden i art. 18, 1. ledd ikke begrenser seg «erververen», og det er på den bakgrunn vanskelig å finne holdepunkter for det, som ved en videreføring av nåværende § 69 fremstår, som en innskrenkende fortolkning av direktivteksten.

I den forbindelse vises også til at det ikke alltid at det er den juridiske personen våre medlemmer inngår avtale med som er den reelle «erverver» av rettigheter. Det vises f.eks. til Medieklagenemdas avgjørelse i Sak 2018 485 hvor NFI bl.a. anførte «(45) *NFI bestrider ikke at det har skjedd en rettighetsoverføring mellom opphavsmennene og klager. Avslaget på anmodning om utbetaling er begrunnet med at klager har overdratt disse rettigheter videre til tredjepart*». I kontrakten mellom Rubicon og HBO stod det «(86) [...] “[T]he ownership of **all rights** in the Program will be assigned to HBO Nordic”» (vår fremheving). Den som reelt skulle utnytte rettighetene til produksjonen, og erverve rettighetene, var altså HBO og ikke skuespillenes kontraktspart.

Endelig vises til den danske implementert av art. 18.1. i ophavsretsloven § 55;

«Når ophavsmanden har overdraget ophavsretten helt eller delvis, har ophavsmanden ret til et passende og forholdsmæssigt vederlag for udnyttelse af værket.»

Norsk Skuespillerforbund foreslår på ovenstående bakgrunn at § 69, 1. og 2. ledd endres til en direktivnær ordlyd;

*«Når en opphaver utenfor forbrukerforhold helt eller delvis overdrar rett til å råde over et åndsverk, har opphaveren krav på **passende og forholdsmessig** vederlag for **utnyttelse av åndsverket**.*

*Ved vurderingen av hva som utgjør et rimelig vederlag, skal det blant annet legges vekt på hvilke rettigheter som overdras, hva som er vanlig på området og de konkrete forhold som gjør seg gjeldende, herunder partenes forhandlingsstyrke og formålet med den avtalte bruk. Om overdragelsen gjelder bruk i ervervsvirksomhet, skal det også legges vekt på den **faktiske eller sannsynlige verdi** av overdragelsen. ~~Vurderingen skal baseres på forholdene på avtaletidspunktet~~»*

Ved å slette «erverver» fra den nåværende bestemmelse, presiserer at vederlaget skal stå i forhold til utnyttelsen av verket, samt at det i 2. ledd tilføyes «faktisk» («*actual [..] economic value*») mener Norsk Skuespillerforbund at de hensyn og formål som ligger bak bestemmelsen i art. 18, 1, jf. fortalen pkt. 2 og 73 i varetas.

Dette vil – etter Norsk Skuespillerforbund – være avgjørende for at vi kan fjerne oss fra en situasjon hvor det brukes mer tid og krefter på å avtale noe som faktisk er rimelig, i stedet for å avtale at det man allerede har avtalt er rimelig.

I motsatt fall, og i fraværet av obligatorisk alternativ tvisteløsning i forbindelse med ny lovbestemmelse § 69, 3. ledd (se pkt. 7.6 og 10 nedenfor), mener Norsk Skuespiller ikke implementeringen medfører «et høyt nivå av vern» i forhold til å sikre at «(v)ederlaget til opphavere og utøvende kunstnere bør være passende og stå i et rimelig forhold til den faktiske eller potensielle økonomiske verdien av de lisensierte eller overdratte rettighetene [...]».

Avslutningsvis bemerkes at Norsk Skuespillerforbund naturligvis støtter de betraktninger som kommer til uttrykk i Kunstnernettverkets høringssvar pkt. 10.1 – 10.2 og 10.4 – 10.6.

7.4 Særlig vedr. totaloverdragelser mot engangsvederlag

Ovenstående er også i tråd med fortalen pkt. 73 som foreskriver at engangsbetaling ikke skal være hovedregelen, men kan forekomme. Slik overdragelse må derfor betraktes som et unntak som kan finne anvendelse i konkrete tilfeller, ikke fordi kontraktsmotparten krever det som forutsetning for avtale inngåelsen, jf. pkt. 5 og 7.1 i dette Høringssvar. Se også Kunstnernettverkets høringssvar pkt. 10.3.

Særlig i de tilfeller hvor rettighetshaver, ved inngåelse av avtale om totaloverdragelse mot engangsbeløp, må frasi seg fremtidige inntekter fra (løpende) kollektiv forvaltning har det formodningen imot seg i forhold til at det er snakk om et «passende og forholdsmessig» vederlag i tråd med art. 18.1. Se også Kunstnernettverkets høringssvar pkt. 10.7.

7.5 Særlig om ansettelses- og oppdragsforhold, og verk skapt på bestilling

Norsk Skuespillerforbund støtter departementets synspunkt i Høringsnotatet 13.5.6. Mange verk skapes nettopp i et ansettelsesforhold, og det kan ikke påvirke retten til rimelig vederlag etter bestemmelsene i Kap. 3 i DSM.

Det antas at den betaling det er avtalt for ansettelses-/oppdragsforholdet inneholder «et passende og forholdsmessig» vederlag for de rettigheter som skapes under ansettelsesforholdet. Men det vil ikke alltid være tilfelle. F.eks. hvis innholdet av ansettelsesforholdet endres slik det resulterer i verk/prestasjoner som det ikke var tatt høyde for i ansettelsesavtalen. Det kunne i teorien være hvis en skuespiller – som har avtalt en rimelig betaling for skuespill/fremføring av skuespill – helt eller delvis forfatter et manuskript. Da vil verdien for arbeidsgiver av manuskriptet ikke være avspeilet i den avtale lønnen.

Det vises for øvrig til høringen i 2018 vedr. dette spørsmål hvor det blev drøftet inngående.

Særlig vedr. verk som skape på bestilling i kringkastersektoren, så vil det her som oftest være snakk om midlertidige tilsetninger. Midlertidig tilsetning styrker som beskrevet i dette høringssvar ikke akkurat kunstnerens forhandlingsstyrke. Det er som innledningsvis beskrevet i dette høringssvar all mulig grunn til at også de har rett til rimelig vederlag etter bestemmelsene i Kap. 3 i DSM, herunder art. 18.1.

7.6 Ny bestemmelse om avtalejustering, jf. DSM art. 20

Utgangspunktet bør være at det inngås avtaler om vederlag som er passende og forholdsmessig i forhold til den faktiske eller sannsynlige verdi av rettighetene i forhold til utnyttelsen, se nedenfor. Det ville være uheldig om avtalene først måtte gjennom en revisjon etter denne nye bestemmelse for å oppfylle direktivets formål.

Tilstedeværelsen av denne bestemmelse kunne nettopp fører til at partene sørger for at det inngås fornuftige avtaler hvor vederlaget kan avspeiles i den faktiske utnyttelse.

Dessverre svekkes dette insitamentet da tvisteløsningsordningen blir gjort frivillig, jf. art 21 i DSM, se pkt. 10 nedenfor.

Men uansett hvor nidkjære partene er ved avtaleinngåelsen kan verdien fra utnyttelsen vise seg å overstige partenenes forventning på avtaletidspunktet i en slik grad at vederlaget blir uforholdsmessig lavt i forhold inntektene fra utnyttelsen.

Som beskrevet ovenfor i Medieklagenemdas avgjørelse i Sak 2018 485 betyr nye, kompliserte «forretningsmodeller og nye aktører» at det ikke nødvendigvis er avtaleparten som er den reelle «erverver» av rettighetene. Det vil ofte være senere ledd i verdikjeden som er den/de reelle erververe, og har inntektene fra utnyttelsen.

For å unngå at slike ugjennomsiktige avtalekonstruksjoner skal føre til saker, i nemd eller ved domstolene, foreslår Norsk Skuespillerforbund at nytt 4. ledd ikke begrenses til «erverver» med det tilføyes «og alle led i verdikjedens».

For øvrig vises til Kunstnernetverkets i høringssvar pkt. 11.

7.7 Særlig vedr. utleie av film og lydopptak

I det tilfelle at departementet *ikke* legger «verkets utnyttelse» til grunn i § 69, 1. og 2. ledd (slik departementet foreslår i Høringsnotatet), stilles det spørsmål ved om konklusjonen i pkt. 14.5.1, side 210 er korrekt?

Det følger av dagens § 69, 3. ledd vedr. utleie av film og lydopptak at her skal det også legges vekt på utviklingen etter avtaletidspunktet. Lemping etter art. 20 vil etter implementeringen bare «for den tiden som gjenstår av kontrakten. Tidsrammen for krav om avtalejustering er dermed knyttet til avtalens varighet», jf. pkt. 14.5.4 i Høringsnotatet.

Lemping etter nåværende § 69, 3. ledd synes å ha virkning fra avtaletidspunktet.

Det foreslås derfor – bare i det tilfelle at departementet ikke legger «verkets utnyttelse» til grunn for forholdsmessig vederlag – at man beholder den nåværende tekst.

Endres ordlyden i tråd med Norsk Skuespillerforbund sitt forslag er vi enige i at nåværende § 69, 3. ledd kan slettes se pkt. 7.9 nedenfor.

7.8 Spørsmål om kollektive organisasjoners rett til rimelig vederlag

Det vises til Kunstnernetverkets i høringssvar pkt. 10.8 samt Norwaco sitt høringssvar på side 8-9.

7.9 Forslag til ny ordlyd av hele § 69

I tråd med Norsk Skuespillerforbund sine merknader ovenfor foreslår vi følgende ny ordlyd av § 69:

*«Når en opphaver utenfor forbrukerforhold helt eller delvis overdrar rett til å råde over et åndsverk, har opphaveren krav på **passende og forholdsmessig** vederlag for **utnyttelse av åndsverket**.*

*Ved vurderingen av hva som utgjør et rimelig vederlag, skal det blant annet legges vekt på hvilke rettigheter som overdras, hva som er vanlig på området og de konkrete forhold som gjør seg gjeldende, herunder partenes forhandlingsstyrke og formålet med den avtalte bruk. Om overdragelsen gjelder bruk i ervervsvirksomhet, skal det også legges vekt på den **faktiske eller** sannsynlige verdi av overdragelsen. ~~Vurderingen skal baseres på forholdene på avtaletidspunktet.~~*

*Dersom avtalt vederlag til opphaver viser seg å være uforholdsmessig lavt sammenlignet med erververens **og alle ledd i verdikjedens** inntekter fra utnyttelsen av verket **og omfanget av den faktiske utnyttelsen**, har opphaver krav på ytterligere rimelig vederlag.*

*Bestemmelsene i ~~denne paragrafen~~ **3. ledd** får ikke anvendelse på avtaler inngått av en kollektiv forvaltningsorganisasjon eller en uavhengig forvaltningsenhet som nevnt i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 3 bokstav a og b.*

Bestemmelsen i denne paragrafen gjelder ikke for datamaskinprogrammer.

~~Om overdragelsen gjelder rett til å gjøre et verk tilgjengelig for allmennheten ved utleie av film eller lydopptak, kan det i tillegg til momentene i andre ledd også legges vekt på utviklingen etter avtaletidspunktet.~~

Subsidiært stiller Norsk Skuespillerforbund seg bak forslag til ordlyd i Kunstnernetverkets høringssvar pkt. 13.1

8. Opplysningsplikt om bruk av rettigheter (Kap. 15, DSM art. 19)

Norsk Skuespillerforbund viser til høringssvar fra Kunstnernetverket pkt. 12 og 13.2

9. Rett til å heve avtale ved manglende bruk (Kap. 16, DSM art. 22)

Norsk Skuespillerforbund viser til høringssvar fra Kunstnernetverket pkt. 14

10. Alternativ tvisteløsningsordning (Kap. 17, DSM art. 21)

Norsk Skuespillerforbund støtter Alternativ B i forhold til den foreslåtte § 65 c.

Slik det allerede er bemerket i pkt. 7.6 ovenfor, vil det forhold at tvisteløsning i forhold til § 69, 3. ledd blir frivillig potensielt svekke systemet noe i likhet med det dagens § 69-bestemmelse.

Norsk Skuespillerforbund mener utgangspunktet bør være at partene bestreber seg på å inngå avtale om passende og forholdsmessig vederlag for utnyttelsen av verket i henhold til ny § 69, 1. og 2. led. I den sammenheng er det ikke muligheten for obligatorisk tvisteløsning i seg selv som har betydning, det *eksistensen* av den muligheten som kan skape det fornødne insitament til at partene finner løsninger.

For øvrig vises i det hele til høringssvar fra Kunstnernettverket pkt. 15.

11. Anvendelse av opprinnelseslandsprinsippet på kringkastingsforetaks tilknyttede nettbaserte tjenester

Norsk Skuespillerforbund støtter i det hele Norwaco sitt innspill i deres Høringssvar s. 10 - 11

12. Videresending av radio- og fjernsynsprogrammer

Norsk Skuespillerforbund støtter i det hele Norwaco sitt innspill i deres Høringssvar s. 11 - 12

13. Overføring av programmer ved direkte injeksjon

Norsk Skuespillerforbund støtter i det hele Norwaco sitt innspill i deres Høringssvar s. 12 - 13

[1]

<https://www.regjeringen.no/contentassets/515e604af8994b409d6535a063951f7c/sporsmal-til-gjennomforing-av-digitalmarkedsdirektivet-mv.-181220.pdf>

[2] https://www.nrk.no/norge/storytel-innforer-ki-stemmer_-_kommer-til-a-treffe-oss-rett-i-trynet-1.16788617

Regjeringen.no

Ansvarlig for [Kultur- og likestillingsdepartementets sider](#):

Ansvarlig redaktør: [Simon Solholm Stjern](#)

Nettredaktør: [Wenche Stadven Nybo](#)

Telefon: +47 22 24 90 90

E-post: postmottak@kud.dep.no

[Personvernerklæring for KUD](#)

Organisasjonsnummer: 972 417 866